

Keçinin İnadı: Tunceli Belediyesi'nin Sosyal Medyada Halkla İlişkiler Uygulaması

Onur Özger

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi

<https://orcid.org/0000-0003-3002-5957>

onurozger90@gmail.com

Aslı Yağmurlu

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi

<https://orcid.org/0000-0002-2046-5935>

yağmurlu@ankara.edu.tr

Öz

Dijital söylem alanlarının toplumsal gerçekliklerin içine yerleşmesiyle birlikte, örgütlerin halkla ilişkiler stratejileri de yeni medyayla ilişkilenemeye başlamıştır. Bu durum aynı zamanda, kamuların da örgütlerle olan etkileşim biçimlerini dönüştürmüştür. Kamular bir yandan örgütler için daha ulaşılabilir olmuş, diğer yandan kriz yaratılma potansiyellerini arttırmıştır. Bu durumu göz önünde bulundurarak, yerel yönetimlerin sosyal medya mecraları aracılığıyla gerçekleştirdiği halkla ilişkiler stratejilerine bakmak, örgüt ve kamu arasındaki ilişkinin politik kodlarını görünür kılabilmek açısından önemli veriler sunmaktadır. Bu çalışma, Dersim'deki dağ keçilerinin avlanmaması için Tunceli Belediyesi'nin yürüttüğü halkla ilişkiler stratejilerini, belediyenin ve belediye başkanının Twitter hesaplarına yansıyan ilgili söylemler üzerinden analiz etmektedir. Amaçlanan, bir kamu kurumunun sistemle hegemonik karşıtlık barındıran halkla ilişkiler pratiğinin ideolojik bağlamını açığa çıkarmak ve tartışmaktır. Bu bağlamda, Laclau ve Mouffe'un söylem kuramı ile Manuel Castells'in ağ toplumu kavramsallaştırması çalışmanın metodolojisini beslemektedir. Bu teorisyenlere yaslanmanın temel sebebi, kamuların halkla ilişkiler stratejilerinde inşa edici ya da yıkıcı aktör olarak konumlanışlarını anlama gayesidir.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetimler, sosyal medya, Tunceli Belediyesi, söylem analizi, Twitter

•••••

Makale geliş tarihi: 27.4.2022 ■ Makale kabul tarihi: 19.8.2022

<http://ilefdergisi.ankara.edu.tr>

ilef dergisi ■ © 2023 ■ 10(1) ■ bahar/spring: 163-192

Araştırma Makalesi ■ DOI: 10.24955/ilef.1306667

Stubborn as a Goat: Tunceli Municipality's Public Relations Efforts on Social Media

Onur Özger

Ankara University Faculty of Communication

<https://orcid.org/0000-0003-3002-5957>

onurozger90@gmail.com

Aslı Yağmurlu

Ankara University Faculty of Communication

<https://orcid.org/0000-0002-2046-5935>

yagmurlu@ankara.edu.tr

Abstract

The rise of digitalized discourse practices has pushed organizations to integrate new media into their public relations strategies. This has transformed the relationship between organizations and members of the public by granting the former easier access to the latter, but it has also helped members of the public to unite and take collective action against organizational actors. Social media is now an important source of information about the public relations strategies of local governments and the political codes involved in their relationship with the public. This article uses the Twitter accounts of the Tunceli Municipality and its mayor to analyze the municipality's discourse about the ban on hunting of mountain goats in the Dersim mountains. The theoretical background of the study draws on Laclau and Mouffe's discourse analysis theory and Manuel Castells's concept of network society. These theories help us to understand the role of the public as a constructive or destructive actor in an organization's public relations strategy.

Keywords: Local government, social media, Tunceli Municipality, discourse analysis, Twitter

■ ■ ■ ■ ■

Received: 27.4.2022 ■ Accepted: 19.8.2022

<http://ilefdergisi.ankara.edu.tr>

ilef dergisi ■ © 2023 ■ 10(1) ■ bahar/spring: 163-192

Araştırma Makalesi ■ DOI: 10.24955/ilef.1306667

Dijital mecraların kullanımının artması ve toplumsal grupların bu mecralar aracılığıyla iletişim ağlarında örgütlenmesiyle birlikte, örgütler için internet kullanımı kaçınılmaz bir duruma dönüşmüştür. Öyle ki internet aracılığıyla hem örgütler hem de bireyler gündem oluşturabilme yetilerini geliştirmiştir. Dijital ağlar aracılığıyla üretilen içerikler eşik bekçilerine ve pek çok sansür mekanizmasına takılmadan dolaşıma çıkabilir ve kitlelere ulaşabilir olmuştur. Geline bu noktada dijital alanların, yerel yönetimler de dahil olmak üzere kâr amacı güden ya da gütmeyen pek çok örgüt için kamuyla etkileşimi arttırmada yeni olanaklar yarattığı ve ayrıca halkla ilişkiler faaliyetlerinin yelpazesini genişlettiği söylenebilir. Bu bağlamda, sosyal medya mecraları ve internet sitelerinin halkla ilişkiler uygulamalarındaki kullanımı dikkate değerdir.

Manuel Castells'e göre, teknolojik gelişmeler ile toplumsal süreçler arasında simbiyotik bir ilişki vardır ve bu ilişkiyi gözlemleyebilmek çok da zor değildir. Zira, teknolojik gelişmelerin arasına her geçen gün bir yenisinin dahil olması, devlet ve toplum arasındaki etkileşim süreçlerine yeni görüngüler eklemiştir. İletişimin dijitalleşmesi; kimlik, örgütlenme, siyaset, demokrasi, kamu yönetimi gibi pek çok kategoriyi dönüştürmüş ve yeniden inşa etmiştir. Bireyin ve toplumsal grupların yönetim süreçlerine müdahillliğini arttıran

dijital ağlar, interaktif bir toplumun kurucu momentini yaratmıştır (2008, 437-497). Dijitalleşmenin toplumsal süreçleri dönüştürmesiyle birlikte, belediyelerin de demokratik/siyasal katılımcı fonksiyonları oldukça görünür olmuştur. Ayrıca belirtmekte fayda var ki belediyelerin internetin sunduğu olanakları kamuyla etkileşim bağlamında kullanması, kamu kurumları için öncü bir role sahiptir. Bu bağlamda, internet sitelerinin kurulması, sosyal medya platformlarında kurum hesaplarının açılması ve belediye başkanlarının kişisel hesaplarını belediye politikaları bağlamında kullanması kritik bir öneme sahiptir. Çünkü, kamunun taleplerinin ve görüşlerinin politika yapıcı karakterini güçlendiren sosyal medya platformları ve internet siteleri, kamu yönetiminde etkileşimi daha da arttırmıştır (Yağmurlu 2013, 96). Bu dijital platformların sağladığı imtiyazlarla birlikte ortaya çıkan durum sadece kamu yönetimi bağlamında değil, aynı zamanda kamunun da örgütleri yönetmesi bağlamında değerlendirilmelidir. Toplumsal grupların her bir üyesi, kimlik aidiyetlerine yaslanarak, taleplerini ve itirazlarını doğrudan görünür kılabilmek imkânına erişmiştir. Bu da kamunun politika yapıcı ya da yıkıcı gücünü arttırmıştır.

Farklı toplumsal grupların taleplerini dolaşıma çıkarması, birbirleriyle olan eklemleme pratiğini güçlendirir. İktidarların cevap vermediği talepler, daha güçlü bir politik ivme yaratabilmek ve kriz momentini açığa çıkarabilmek için yan yana gelir ve “eşdeğerlik zinciri” oluşturur. Kamu, politika yapıcı karakterini, dolaşıma çıkardığı bu talepler aracılığıyla kazanır. Bu taleplerin politikayla olan ilişkisini keşfedebilmek ise örgütlerin dolaşıma çıkardığı söylemleri toplumsal bağlamıyla birlikte analiz etmekle mümkündür (Laclau 2013, 87-94). Yerel yönetimlerin sosyal medya yansımalarına bakmak tüm bu açılardan, yani toplumsalın işleyişine dair ipuçları vermesi ve ideolojik söylemleri görünür kılmaları açısından önemlidir. En nihayetinde sosyal medya paylaşımları hem siyasal katılımın niteliğini hem kamunun taleplerini hem de yönetimin iletişim dilini açık bir şekilde gösterebilmekte, önemli veriler sunabilmektedir.

Tüm bunlarla birlikte unutmamak gerek ki sosyal medya, “kamuyla” birlikte bu ilişkideki iki aktörden biri olan “yerel yönetimler” için de ciddi avantajlar ve stratejik hamle biçimleri sağlamaktadır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir: Sosyal medya, kuruma ait içeriğin daha hızlı yayılması için uygun bir araçtır; kurumun sosyal ağlarda yer alması, farkındalığının artışı sağlamaktadır; kurumların sosyal ağlardaki varlığı, iletişim teknolojilerindeki yaklaşımları takip etmesinin göstergesi olması açısından

kuruma itibar kazandırmaktadır; kurumların gerçekleştirdikleri etkinliklerinin duyurulmasında etkin olarak kullanılmaktadır; iki yönlü iletişim ve etkileşime olanak vermektedir (Öztürk 2013, 127). Söylemleri dolaşıma çıkaran örgütler, kamuyla arasında demokratik bir ilişki sürecini de başlatmış olur. Homojen olmayan kamunun bazı grupları örgütün söylemlerine eklenirken, bazıları ise örgüt söylemlerinin demokrasiyle olan temasını tartışılır hale getirir. Bu durum, demokrasinin krizlerle içkinleşmiş yapısıyla ilgilidir. Her demokratik hamle, politika ya da söylem; kapsayıcılığı kadar, dışarıda bıraktıklarıyla da işlevselleşir (Mouffe 2015, 27-35).

Yönetmel bağlamda, Türkiye'deki yerel yönetimlerin, özellikle de il belediyelerinin halkla ilişkiler faaliyetleri üzerine azımsanmayacak sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmaların daha çok halkla ilişkilerin yerel yönetimler açısından örgütsel işlevlerine odaklandığı söylenebilir. Bir başka deyişle bu çalışmaların çoğu, halkla ilişkiler faaliyetlerini, yerel yönetim politikalarını işlevselleştiren ya da meşrulaştıran yöntemler olarak ele almıştır. Türkiye'de, belediyelerin halkla ilişkiler faaliyetleri üzerine yazılan bu araştırma makaleleri genellikle; etkileşim, siyasal katılım, medya kullanımı, hizmet sunumu, sosyal sorumluluk gibi temalar etrafında toplanmıştır. Söylemekte fayda var ki bu makalelerin önemli bir kısmı, belediyelerin başarı kriterlerini (etkinlik derecesi, imaj yönetimi, hizmet sunumu vb.) öne çıkarmıştır (Maden ve Bitirim-Okmeydan 2017, 110-112).

Bu çalışmanın amacı ise "öteki" toplumsal taleplerin ve değerlerin politika yapıcı dinamiklerinin işlevselleştirilmesinde, dijital ağlar aracılığıyla işletilen halkla ilişkiler stratejilerinin rolünü açığa çıkarmaktır. Çoğu zaman göz ardı edilen ve örgüt çıkarlarının ön planda tutulması nedeniyle pek az örneği görülen, halkla ilişkilerin ideolojik boyutu ve toplumsal bağlamını açığa çıkarmak, makalenin odağında bulunmaktadır. Bu bağlamda, billurlaşan bir örnek olarak Tunceli Belediyesi'nin dağ keçilerinin avlanmasını engellemeye dönük sosyal medya üzerinden gerçekleştirdiği halkla ilişkiler çabası tartışılacaktır. Belediyenin ideolojik konumu ile halkla ilişkiler pratiği arasındaki bağlar, toplumsal kodlarla birlikte anlaşılmalı çalışılacaktır. Makalede öncelikle eleştirel bir kavrayışla halkla ilişkiler tartışılacak, daha sonra halkla ilişkiler kavramı ile ağ toplumu, sosyal medya ve toplumsal talep kavramları ele alınacak daha sonra da Tarım ve Orman Bakanlığı 15. Bölge Müdürlüğü'nün 13

Temmuz 2020’de, 17 dağ keçisinin avlanmasına dönük yapmayı planladığı ihaleye¹ karşı Tunceli Belediyesi’nin Dersim’deki toplumsal muhalefeti örgütleyen sosyal medya söylemleri incelenecek ve halkla ilişkiler bağlamında değerlendirilecektir.

Ana Akım Kavrayışların Yerine Eleştirel Halkla İlişkileri Konumlandırmak

19. ve 20. yüzyıl boyunca halkla ilişkiler hem bir uzmanlık alanı olarak karakteristik özelliklerini kazanma sürecini geçirmiş hem de bir kavram olarak geniş bir tanım çeşitliliği içinde konumlanmaya çalışmıştır. Bu süreçte, bir yandan propagandayla ilişkilendirilmiş, bir yandan da kurumsal yönetim fonksiyonlarıyla çerçevelenmiştir. Nihayetinde, 1970’lerin ortalarında Rex Harlow, yüzyıl boyunca yapılan pek çok tanımdan yola çıkarak kapsayıcı bir tanıma ulaşmaya çalışmıştır:

Halkla ilişkiler, bir kuruluşla hedef kitlesi arasındaki karşılıklı iletişimi, anlayışı, kabulü ve işbirliğini oluşturmaya ve sürdürmeye yardımcı olan, sorun ve problemlerin yönetimini içeren, kamuoyuna cevap veren, kamuoyunun bilgilendirilmesi için yönetime yardımcı olan, kamu yararına hizmet etmek için yönetimin sorumluluğunu tanımlayan ve vurgulayan, eğilimleri önceden tahmin etmeye yardımcı olmak için bir erken uyarı sistemi gibi hizmette bulunan, değişikliklerden etkin bir biçimde faydalanmak için yönetime yardımcı olmak için bir erken uyarı sistemi gibi hizmette bulunan, değişikliklerden etkin bir biçimde faydalanmak için yönetime yardımcı olan ve başlıca araçları olarak ahlaki iletişim tekniklerini ve araştırmayı kullanan ayrıcalıklı bir yönetim fonksiyonudur (Harlow’dan akt. Okay ve Okay 2007, 2).

Harlow’un pek çok tanımdan yola çıkarak yaptığı bu kapsayıcı halkla ilişkiler tanımı, aslında örgüt çıkarlarına dair ipuçları barındırmaktadır. Bu kapsayıcı tanım ve unsurlarını içeren benzeri pek çok halkla ilişkiler tanımı, örgüt çıkarlarını girift bir şekilde sunmaktadır. Hem kamunun/halkın hem de yönetimin/örgütün yararını birlikte gözetme hali olarak konumlanan bu halkla ilişkiler tanımları, aslında kapitalizmin gelişim tarihiyle yakından alakalıdır. Örgütsel çıkarların egemen çıkarlar ile, bir başka deyişle egemen ideoloji ile ilişkili olduğu kapitalist sistemin içinde, halkla ilişkiler kavramına dair bu tanımlar da bir takım ideolojik unsurlar barındırır. Nitekim

1 İhale detayları için bkz. <https://www.ilan.gov.tr/ilan/620196/ihale-duyurulari/kiraya-verme-ve-kullanim-hakki-ihaleleri/yaban-kecisi-ve-dag-kecisi-avlattirilmasi-isi-ihale-edilecektir>

halkla ilişkilere dair ana akım tanımlarda yer alan, “karşılıklı kabul” gibi nitelendirmeler örgütlerin ideolojik çıkarlarına dair ilk ipucunu verir. Bu halkla ilişkiler tanımlarının egemen ideolojiye yaslanarak, uyumlu ve sistemi gündelik hayatında da üreten bireyi kutsadığı söylenebilir (Yıldırım-Becerikli 2008, 11-15). Bununla birlikte, sisteme muhalif yerde konumlanan örgütlerin halkla ilişkiler pratiklerinin daha farklı motivasyonlar barındırabileceğini ve ana akım halkla ilişkiler kavrayışlarını yapı bozuma uğratabileceğini söylemek mümkündür.

Halkla ilişkilerin salt örgüt çıkarlarını önceleyen modellerinden (basın ajansı, kamuoyu ve iki yönlü asimetrik model) farklı olarak kamuları da iletişim alanına çağırarak iki yönlü simetrik modeli uygulayan örgütler ve kamuları arasında sık sık karşılıklı iletişim gerçekleşir. Bu simetrik iletişim biçimi, çatışma ve müzakereyi birlikte barındırır. Kamudan, baskı gruplarından, aktivist hareketlerden örgüte doğru pek çok talep, itiraz yönelir; talepleri ve itirazları dinleyen örgüt, politikalarından tavizler vermeye başlar. Bu tavizler, örgüte yeni imtiyaz alanları da açabilir. Yani iki yönlü simetrik iletişim, bir süreci ifade eder ve uzun vadeli bir süreçtir. Kısa vadede ikna etmenin yerini; anlamayı ve dönüşmeyi içeren uzun vadeli bir iletişim süreci almaktadır (Grunig ve Grunig 2005, 308-310). Bununla birlikte, iki yönlü simetrik iletişim modelini de ideolojik boyutuyla değerlendirmek, bu iletişim sürecinin göz ardı edilen dinamiklerini gösterebilmektedir. Bu ideolojik okuma için en verimli kavramı ise Gramsci (2018, 249-250) “hegemonya” olarak sunmaktadır. Hegemonya, egemen olan grubun, bir başka deyişle sermaye ya da politik güç sahibi örgütün, fiziksel güç uygulamadan, kamusunun çıkarlarını uzlaşa ve rıza kültürü içinde tutarak yönetme sürekliliğidir. İki yönlü simetrik iletişimin ideolojik boyutu da tam olarak bu rıza ve uzlaşa sürecinde gizlenmektedir. Örgütün gerçekleştirdiği halkla ilişkiler stratejileri, kamunun çıkarlarını ya da taleplerini ne ölçüde gündemine almaktadır? Örgüt kamu taleplerini karşılarken, kendi çıkarlarından ne kadar taviz vermektedir? Örgütün iki yönlü simetrik halkla ilişkiler uygulamaları, kamu ve örgüt arasındaki hegemonik karşılaşmayı söylem düzeyinde nasıl politize etmektedir? Bu soruların cevapları, aynı zamanda egemen ideolojinin ya da karşıt ideolojinin ve güç ilişkilerinin, halkla ilişkiler stratejileriyle nasıl görünür olduğunu gösterme potansiyeline sahiptir. Nihayetinde, iki yönlü simetrik iletişim de tıpkı hegemonyanın inşası gibi kısa bir zaman diliminde gerçekleşip bitmemektedir. İki yönlü simetrik iletişim; sürekliliğin olduğu, yeniden inşaların devamlı gerçekleştiği ve söylemlerin çıkarlar doğrultusunda tekrar kurgulandığı hegemonik bir süreç olarak belirmektedir (Roper 2009, 159-162).

Halkla ilişkilere dair bu detayları okuma motivasyonu, onun akademide çok da rağbet görmeyen ideolojik boyutuna yönelmekle ilgilidir. İdeolojik boyuta bakmak, disiplinin egemen sistemle olan ilişkisini anlamaya çalışmaktır; örgütün sistemle uzlaşan ya da çatışan politikalarını açığa çıkarmaya çalışmaktır; kamunun talepler aracılığıyla aktör olarak konumlanışını görme çabasıdır (Özdemir 2010, 44-45). 2000’li yıllardan sonra halkla ilişkiler alanında, toplumsal ve kültürel bağlamı merkeze alan çalışmaların sayısında artış görülmektedir. Her ne kadar hâlâ halkla ilişkileri salt yönetim fonksiyonu olarak konumlandıran; örgütsel verimlilik, imaj ve ikna temelli çalışmalar ağırlıkta olsa da 2000 sonrası çalışmaların ana akımdan kayma sinyalleri vermesi kayda değerdir. Halkla ilişkilerin tanım ve faaliyet alanına dair teorik kısıtları zorlayan bu çalışmalar yeni soruların gelişmesinde de oldukça önemlidir. Söylemi halkla ilişkilerin merkezine koyan bu çalışmalar, halkla ilişkileri ideolojinin, iktidar ağlarının, toplumsal rollerin, hegemonik mücadelelerin inşa edicisi olarak okumaktadır. Bu bağlamda, halkla ilişkiler uygulamaları sadece örgütün imtiyaz alanında değil aynı zamanda toplumsal grupların değerler alanında konumlandırılmaktadır. Örgütlerin ve kamuların birlikte, kültürel ve hegemonik anlamları inşa ettiği bir söylem alanı ve dolayısıyla iletişim yeri olarak kavranmaktadır. Bu çalışmaların eleştirel okuma pratiğine göre, örgüt ve kamunun içindeki birden çok aktör bu hegemonik anlam üretimi sürecinde birbirinin kimliğine müdahale etmektedir. Aktörlerin konumu, gücü, tarafı sabit değildir; iletişim, sürekli ve yeniden kurgulanmaktadır (Edward ve Hodges’ten akt. Artan-Özoran 2019, 226-228).

Halkla ilişkiler stratejilerinin; ideoloji, güç ilişkileri, kültür, hegemonya gibi kategorilerle olan ilişkisini deşifre edebilmek için çağrılması gereken kavram “söylem”dir. Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe, ideolojik görüngülerin toplumsal yapılar içindeki konumlarının söylemler aracılığıyla yer edindiğini vurgulamaktadır (2008, 172-175). Onlara göre, toplumsal aktörlerin birbirleriyle olan ilişkileri söylemlerde gizlidir. Güç ilişkileri içinde doğan söylemler, farklı çıkarları birbirine eklemektedir ve dışarıda bıraktıkları çıkarlarla da sınırları inşa etmektedir. Bu da söylemin maddi ve dolayısıyla politik karakteriyle ilişkilidir; söylemin tek bir aktörün müdahilliğiyle okunamayacağı anlamına gelmektedir. Söylemsel yapılar, çatışan ya da uzlaşan pek çok toplumsal aktörün deneyimine seslenmektedir. Tüm bunlarla birlikte, güç ilişkileri sabit olmadığı için süreklilik barındıran hegemonyanın içinde söylemler de sabit ve sonsuz değildir.

Söylemi merkeze alarak örgütlerin halkla ilişkiler stratejilerini okumak, halkla ilişkilerin ideolojik işlevini ortaya koymada elverişli bir izlek sunmaktadır. Nitekim, halkla ilişkiler uzmanları tarafından her defasında yeniden kurgulanan ve kamuya yönelen söylemlerin içinde; toplumsal aktörler, düşünce sistemleri ve değerler belirlenmektedir. Bu söylemlerin her biri hegemonik alanın içindedir ve farklı iktidar ağları ile karşılık ya da uzlaşma halindedir. Halkla ilişkiler pratikleri aracılığıyla dolaşıma sokulan söylemler, toplumsal ve örgütsel alanlarda meşru zeminler inşa etme işlevi görmektedir. Üretilen anlamlar, kendi iktidar alanının bilgisiyle birlikte kamuya yönelmektedir. En nihayetinde söyleme odaklanmak, halkla ilişkilerin salt yönetsel odaklı anlamlarını sorgulamayı ve ideolojik işlevlerini görünür kılmayı sağlamaktadır (Motion ve Leitch 2007, 263-267). Bu bağlamda, postmodernizm tartışmaları etrafında halkla ilişkileri yeniden düşünmek de zihin açıcıdır. Postmodern halkla ilişkiler kavrayışı da halkla ilişkilere dair anlamları ve tanımları salt örgütsel etkililik anlatısından çıkarmayı hedeflemektedir. Bu vurgunun temel kaynağı ise kamuların heterojen değerleri, talepleri ve yönelimleridir. Bu kavrayış, farklı kimliklerden kamuların kendilerini aktör olarak inşa edebilmesi için halkla ilişkilerin olanaklarına odaklanmaktadır ve egemen anlatılara meydan okuyan, alternatif bir söylem pratiği olarak halkla ilişkileri çağırılmaktadır. Halbuki modernist kavrayış, halkla ilişkileri; homojen, tekil, ölçülebilir bir kamuyla gerçekleştirilen rıza ilişkisi bağlamında konumlandırmıştır. Dolayısıyla, modernist örgütler de halkla ilişkiler pratiklerini çoğunluk değerlerine uygun bir şekilde işletmektedir; azınlıkları ya da imtiyazsız toplumsal grupları ürettikleri söylemin dışında bırakmaktadırlar (Radford 2012, 49-67).

Anlaşılan o ki halkla ilişkilerin sadece yönetsel boyutuna odaklanan tanımlar ve yaklaşımlar eleştirel sosyal bilim yaklaşımlarından ziyade, halkla ilişkiler çalışmalarına dair araştırmaları pozitivistimin sınırlanabilirlik, ölçülebilirlik gibi unsurlarıyla içkinleştirmektedir. Örgütün mikro düzeydeki stratejilerine odaklanan bu yaklaşımlar, bu stratejilerin makro düzeyde sistem ve egemen çıkarlarla olan ilişkisini sümen altı etmektedir. Oysa halkla ilişkiler çalışmalarında ideolojik boyuta odaklanan ve bununla paralel olarak toplumsal, kültürel dinamikleri de gözetilen eleştirel gelenek; yönetsel boyuttaki stratejileri, egemen çıkarları deşifre eden niceliksel ya da niteliksel veriler olarak araçsallaştırabilme imkânına sahiptir. Bununla birlikte bu yaklaşım; halkla ilişkileri, egemen kurumların söyleminin dışında kalan “madunlar” için de stratejik bir mücadele yöntemi olarak çağırılmaktadır (Karaaslan-Şanlı ve Bozkurt 2022, 72-73). Görüldüğü üzere halkla ilişkiler;

kimliklerin, güç ilişkilerinin, anlamların ve temsillerin inşa edildiği kültürel bir söylem alanı olarak kavrandığında yeni tartışma sorularını da beraberinde getirmektedir (Curtin ve Gaither 2005). Çeşitli iktidar ağlarının devamlılığını ve imtiyazlı öznelerin çıkarlarının gizlenmesini sağlayabilen halkla ilişkiler uygulaması tam tersini de sağlayabilir mi? Bir örgütün, dezavantajlı bir toplumsal grubun lehine halkla ilişkileri işletmesi ve bunu egemen ideoloji ve onun iktidar ağlarıyla mücadele içinde yapması mümkün müdür? Örgütün ideolojisinin, egemen ideolojilerle çatıştığı noktalarda, örgüt söylemleri halkla ilişkiler bağlamında okunabilir mi?

Ağ Toplumu, Sosyal Medya ve Toplumsal Talep Üçgeninde Halkla İlişkiler

Dijital dönüşüm, örgütler açısından halkla ilişkiler stratejilerini revizyona zorlamıştır. Halkla ilişkiler stratejilerinin uygulamada revizyona uğraması, uluslararası literatürdeki akademik çalışmaların araştırma sorularını da yeniden inşa etmiştir. Özellikle sosyal medyada kamuların kriz anları oluşturabilme yetilerine dönük araştırma soruları gelişmiştir. Buna rağmen çalışmalar, kamunun kriz yaratma motivasyonunu; talep, katılım, ideoloji, hegemonya gibi kavramlarla tartışmak yerine, kriz karşısında kurulan örgüt stratejilerine odaklanmıştır. Bu kamuların ise genellikle dijital kamular olarak kategorize edildiği, toplumsal arka planda yer alan kültürel değerlerin, çatışmaların, güç ilişkilerinin göz ardı edildiği görülmektedir (Aktaş 2019, 71-74). Akademik çalışmaların çoğu her ne kadar sadece örgütsel etkililiği ön plana çıkarsa da iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve iletişim biçimleri arasında en etkin kanal haline dönüşmesi hem kamuları hem örgütleri ve dolayısıyla da toplumsal süreçleri farklılaştırmıştır. Bireyin gündelik yaşam pratikleri değişirken, örgütlerin politikaları yeniden biçimlenmiştir. Bir yandan gündelik anlatılar, diğer yandan makro düzeyde politik söylemler dijital bir dile dönüşmek zorunda kalmıştır. Bilginin ve mesajın dolaşım hızı, zaman ve mekânın kısıtlarını aşarak, interaktif bir toplumsal yapıyı inşa etmiştir. Bu bağlamda, internet ağlarının kurulması, iletişim teknolojilerinin tarihsel gelişimi içerisinde kritik bir öneme sahiptir. Artık, kitle iletişim araçlarının tek yönlü iletişim biçiminin yerini, karşılıklı iletişim almıştır. Elektronik çağın yerini alan bu yeni dijital çağ, küreselleşmenin itici gücü olmuştur. Bilginin, hizmetin, malın ve politikanın tanıtılışı da alınışı da dijitalleşmiştir (İspir 2013, 3-12).

Örgütlenme biçimleri teknolojik belirleyiciliklerin tahakkümü altına girmiştir. Toplumsal gruplar, dijital ağlar arasında şebekeleşmiştir. Teknolojik

etkenler böylece, dışsal olmaktan çıkıp toplumsal süreçlerin içine kanalize olmuştur. Böylece deneyimlerin, kanaatlerin, toplumsal taleplerin ve değerlerin ağlar üzerinde dolaşıma çıkması ve yeniden inşa edilmesi “gerçek sanallığı” ortaya çıkarmıştır (Castells’den akt. Taş 2007, 312-317). Bu “enformasyon çağı”nda, sanallık ve gerçeklik iç içedir. Politik kategorilerin her biri; kimlik, inanç, cinsiyet rolleri vb. bu dijital ağların akışında üretilir. Her ne kadar bu ağlara erişimde sınıflar arası, cinsiyetler arası ve ırklar arası eşitsizlikler mevcut olsa da örgüt ve halk arasındaki otoriter duvarların da ortadan kalktığı gerçektir. Ağ toplumundaki bireyler, bilginin ve mesajın pasif alıcılarından çıkıp, üreticileri olma imkânlarına erişmiştir (Castells 2008, 467-472).

Elbette, internet ağları egemen ideolojinin, devletlerin ve sermaye sahiplerinin kullanımına daha elverişlidir. Sistem, kendi ürettiği bu ağları etkin bir biçimde kullanma becerisine ve araçlarına sahiptir. Bununla birlikte internet, güç ilişkilerinin içinde kriz yaratabilecek politik bir güce de sahiptir. Zira birey ve kamu da dijital platformlar sayesinde devlet ve sermaye örgütlerinin bilgi dolaşımını sağlayan mecralara daha az bağımlı hale gelir (Wayne 2009, 71). İnternet ağlarının yaygınlaşması ve yeni medya mecralarını oluşturmasıyla birlikte, siyasal katılım için de yeni olanaklar belirlemiştir. Bu bağlamda sosyal medya platformları, kamunun aktif rol üstlenmesi ve kendi fikirlerinin savunuculuğunu yapması açısından önemli bir yere sahip olmuştur. Nitekim, sosyal medya aracılığıyla bir tür “katılımcı kültür” oluşmaktadır. Kamunun üyelerinin hem birbirleriyle hem de örgüt ile sürekli etkileşim halinde olduğu kolektif bir akıl çıkmaktadır ortaya. Katılımcılığın toplumsal süreçlerin içine doğrudan yerleşmesi, onu bir tür kanon haline dönüştürmektedir. Dijital platformlar sayesinde katılımcılık bir kültür olarak belirmektedir. Bu platformlar, birbirleriyle sosyal bağı olan üyelerin birlikte içerik üretmelerine de imkân tanımaktadır (Jenkins’ten akt. Fuchs 2016, 79).

Görüldüğü üzere isminde her ne kadar “medya” ibaresi geçse de sosyal medya açtığı yeni kanallar aracılığıyla geleneksel medyadan oldukça farklılaşmıştır. Bu bağlamda en önemli unsur, katılımcının, daha geniş kapsamıyla kamunun; metin, ses, video ya da yorumlar aracılığıyla içeriğe müdahale edebilmesidir. Bu müdahale içeriğin üretimine doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlamak olabileceği gibi, içeriği güncellemek de olabilmektedir. Yani örgütün içerik üzerindeki tahakkümü sarsılmıştır (Downing vd. 2017, 66-68). Örgütler ve kamuları arasındaki asimetrik iletişimin yerine, simetrik iletişimin devreye girebileceği ilişkiyel bir zemin ön plana

çıkmiştir. Bununla birlikte, egemen sistemin eşik bekçileri tarafından bir tür sansür mekanizmasıyla karşı karşıya kalan örgütler de sosyal medya sayesinde kamularıyla birlikte hareket edebilmekte, doğrudan iletişime geçebilmektedir. Bu olanaklar, halkla ilişkiler pratiklerinin de güncellenmesini gerektirmiştir. Kamunun daha interaktif bir şekilde karar alım süreçlerinde iletişime girdiği, “diyalojik” halkla ilişkiler pratikleri daha fazla görünür olmuştur (Yağmurlu 2013, 97-99). Çalışmalar, çoğunlukla bağlamı kurumsal etkililiğe kaydırca da yeni medyanın kamular için yeni bir söylem alanı yarattığı gerçeği açıktır. Kamunun söylemlerinin ulusal ve uluslararası görünürlüğünün artması ise politika yapımındaki güç ilişkilerine direnç oluşturabilme potansiyelini de beraberinde getirmiştir.

Bu durumda, kamular ve örgütler arasında iki yönlü simetrik iletişimin kanallarını çeşitlendiren dijital ağların ve sosyal medyanın, politikayı inşa eden söylemler için yeni bir hegemonik mücadele alanı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Söylemin politik arka planını görmenin ön koşulu olarak ise politik bir birim olan “talep” kavramını irdelemekte fayda vardır. Böylelikle kamuların örgütler üzerindeki politik belirleyiciliği, eleştirel bir kavrayışın zemini olarak anlaşılabilir. Çünkü, kitlelerin ya da grupların, kamu olarak var olmasının harcıdır talep. Öyle ki farklı kamusal gruplar talepler aracılığıyla hem birbirleriyle hem de ilgili örgütleriyle iletişime geçmektedir. Bununla birlikte talep, kamunun inşası için tek başına yeterli değildir. Talep, demokratik özelliklerini sistemle barındırdığı karşıtlık ilişkisi içinde kazanmaktadır ve karşılanmadığı süre boyunca da toplumsal grupları politik aktör olarak canlı tutabilmektedir. Dezavantajlı gruplarca müktedire yönlendirilen karşılanmamış bu demokratik taleplerin politikayı inşa edebilmesi için ise örgüt ve kamusu arasında özdeşlik kurulmasına ihtiyaç vardır (Laclau 2013, 80-100). Bu açıdan sosyal medya platformları, toplumsal taleplerin hak mücadelesi bağlamında görünür olması ve politika üretebilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu platformlarda kurulan sayfalarda, birbirini doğrudan tanımasa da birbirinin görüşlerini, değerlerini, taleplerini bilen insanlar toplanmaktadır. Böylece, kültürel aidiyet duygusu gerçek yaşamda olduğu gibi sanal yaşamda da varlığını sürdürmektedir. Bu sanal cemaatler, kendi kamusal alanlarını korumaya ve dolaşımda tutmaya çalışmaktadır (Bayraktutan 2013, 101-106). Bu bilgiden hareketle sosyal medya platformlarının, halkla ilişkiler çalışmalarında, örgüt ve kamusu arasında diyalogun ve ortak mücadelenin sağlanması açısından da işlevselleştirilebileceği söylenebilir. Halkla ilişkiler çalışmaları bağlamında üretilen sosyal medya içeriklerinin barındırdığı söylemsel yapıları analize tâbi

tutmak ise kamunun talepleri ve görüşleri ile örgütün politikaları arasındaki uyumu ya da çatışmayı, diyalogu ya da tek tarafılığı açığa çıkarmayı sağlayabilmektedir.

Tunceli Belediyesi'nin Avlanma Karşısı Söylemlerini Halkla İlişkiler Bağlamında Düşünmek

Dersim²; Elâzığ, Erzincan ve Bingöl ile komşudur ve son verilere göre 83.645 toplam nüfusa sahiptir (TÜİK 2021). 31 Mart 2019 yerel seçimleri sonucunda, Dersim'deki farklı sol/sosyalist örgütlerin desteğiyle TKP (Türkiye Komünist Partisi) adayı olarak Fatih Mehmet Maçoğlu belediye başkanı seçilmiştir. 2014 yerel seçimlerinde, Ovacık ilçesinde yine TKP adayı olarak başkanlık yapan ve TKP'den ilk ilçe belediye başkanı olan Maçoğlu, 2019 yerel seçimlerinde 5887 oy alarak seçimi kazanmıştır. Son derece çekişmeli geçen seçimlerde HDP 5069, CHP 3699 oy almıştır. Bu durum aynı zamanda Türkiye yerel seçim tarihi için de bir ilktir. İlk kez bir komünist parti adayı il belediye başkanı olmuştur ve komünist bir perspektif ile antikapitalist, toplumsal cinsiyet eşitliğini önemseyen, LGBTİ+ sorunlarını politize eden, siyasal katılımı güçlendiren ve doğayı koruyan bir belediyecilik anlayışı geliştirmeyi hedeflemiştir (Özsel 2019, 661).

Türkiye'nin tek komünist il belediyesi olması, sistemle ideolojik olarak karşıtlık barındırması, yereldeki halkın hem etnik hem de inanç kimliğinin ve dolayısıyla ritüellerinin ülke çoğunluğundan farklı olması örneklemini ayrıca özgün kılmaktadır. Araştırmanın konusu belediye ve belediye başkanının "dağ keçilerinin avlanması" üzerine yaptıkları paylaşımlardır. Tarım ve Orman Bakanlığı 15. Bölge Müdürlüğü'nün 13 Temmuz 2020'de, 17 dağ keçisinin avlanmasına dönük yapmayı planladığı ihaleye yönelik olarak, Tunceli Belediyesi ve Belediye Başkanı toplumsal muhalefeti örgütlemeye yönelik bir halkla ilişkiler faaliyeti gerçekleştirmiştir. Makalede, bu halkla ilişkiler faaliyetinin sosyal medya ayağı, ilgili paylaşımların söylem analiziyle değerlendirilmiştir.

•••

2 1935'te çıkarılan kanunla birlikte Dersim ismi, "Tunceli" olarak değiştirilmiştir. Makalede incelenen belediyenin sınırları içinde kalan kısım, Kalan kasabası, 1947'de il merkezi (Tunceli) olarak belirlenmiştir. Bu sebeple, çalışmada "belediye" için resmi ismi kullanılmıştır. Bununla birlikte devlet tarafından verilen bu isme yereldeki toplumsal itirazın devam etmesi, "Dersim" isminin bölgenin toplumsal belleği ile değerlerini işaret eden politik bir söyleme dönüşmesi, şehirde yaşayan insanların önemli bir kısmının Tunceli ismini kullanmayı reddetmesi ve bu gerekçelerle bağlantılı olarak yazarların da tercihi sebebiyle çalışmada "şehir" için ise Dersim ismi kullanılmıştır. Konuyla ilgili tarihsel arka plana dair detaylı bilgi için bkz. Beşikçi 1992.

Belediyenin, Dersim’de avlanma karşıtı bağlamındaki söylemleri, Belediye Başkanı Fatih Mehmet Maçoğlu’nun resmi Twitter hesabındaki (@FatihMacoğlu)³ ve Tunceli Belediyesi resmi Twitter hesabındaki (@Dersimbel)⁴ ilgili paylaşımlar üzerinden 10 Şubat 2022 ile 10 Nisan 2022 tarihleri arasında analiz edilmiştir. İki hesap da belediyenin kurumsal internet sitesiyle (<http://www.tunceli.bel.tr/tr/default.aspx>) bağlantılı hesaplardır. Belediyenin Twitter hesabı Nisan 2019 tarihinde açılmıştır ve 15 Nisan 2022 tarihinde 1.311 takipçiye sahiptir. Fatih Mehmet Maçoğlu’nun Twitter hesabı ise Temmuz 2017 tarihinde açılmıştır ve 15 Nisan 2022 tarihinde 592.462 takipçiye sahiptir. Maçoğlu adına birden fazla Instagram ve Facebook hesabı olması ve resmi olanın tespit edilememesi sebebiyle Instagram ve Facebook paylaşımları analiz kapsamına alınmamıştır.

Bölgede dağ keçisi özel bir öneme sahiptir. Dağ keçisi, Dersim’deki ismiyle *pezkiivi*, bölge insanlarıncaya kutsal kabul edilen bir hayvandır. Pek çok bölgede “av” hayvanı olarak görülen dağ keçileri, Dersim’de ise onu gören için uğurun habercisidir. Belirtmekte fayda var ki Dersim’de “kutsal” kabul edilen mekânların önemli bir kısmı da dağlardır. Dolayısıyla, çoğunluğu Alevi ve Zaza/Kürt olan bölge insanı, “dağlarda yaşayan” bu keçileri çeşitli mistik anlatılarla birlikte; inanç önderleri, ziyaretleri ya da sembollerıyla (Ana Fatma, Hızır, Düzgün Baba gibi) ilişkilendirmektedir (Taş ve Kaval 2020, 680-687). Bu nedenle dağ keçilerinin öldürülmesini sistematikleştiren ve yasallaştıran bu süreç hem inanç hem de belediyeçilik anlayışı yönünden son derece tepkisel bir konumdadır. Çalışmada, belediyenin ve belediye başkanının Twitter hesaplarında, 3 Temmuz 2020 ile 12 Temmuz 2020 arasında konuyla ilgili dolaşıma sokulan paylaşımlar analiz edilecektir. Söylem analizinin yöntem olarak kullanılacağı çalışmada, Castells’in ağ toplumu kuramı ile Laclau ve Mouffe’un söylem kuramı/çözümlemesi tartışmanın metodolojisini besleyecektir.

Yerel yönetimler için halkla ilişkiler öncelikle, çevrede konumlanan kamunun talepleri ile örgüt yönetimi arasında organik bir bağ oluşturmayı sağlamaktadır. Zira kamunun talepleri, değerleri ve şikayetleri yerel yönetimin politikalarını belirlemektedir. Yerel yönetim, talepler üzerine kurduğu politikalarıyla kamusunu örgütleyebilmektedir; tepkilerini de yönlendirebilmektedir (Uysal-Sezer 1987, 25). Laclau’ya (2013, 95-105) göre,

•••

3 Bkz. <https://twitter.com/fatihmacoglu>

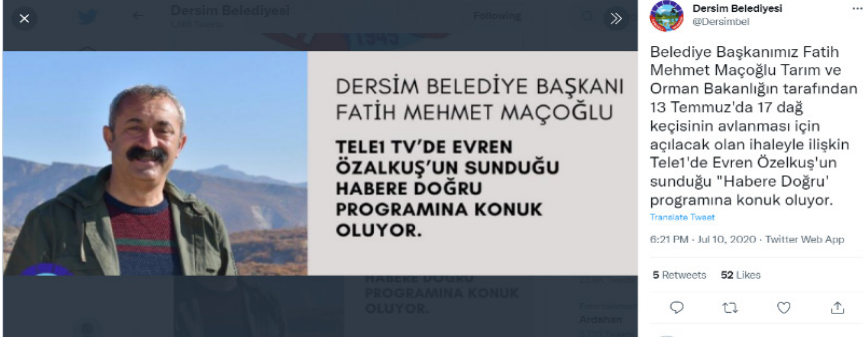
4 Bkz. https://twitter.com/Dersimbel?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwg%5Eauthor

politikanın işlevselleşebilmesi için de toplumsal taleplerin hepsinin üzerinde çatı kuracak söylemlere ihtiyaç vardır. Örgüt, kamusuyla arasında özdeşliği oluşturan “düzleyici güdü” işlevinde, kapsayıcı bir dile ve anlatıya ulaşmalıdır. Bu durumda özdeşlik sağlanabilmektedir ve kamunun değerlerine, taleplerine yaslanan evrensel nitelik kazanmış söylemler aracılığıyla da kamu konsolide edilebilmektedir. Laclau bu tarz söylemleri “boş gösteren” olarak kavramsallaştırmıştır. Daha açık ifadeyle, birçok tekil talep, bir boş gösteren sayesinde özdeşlik yakalayabilmektedir ve boş gösterenler altında hem birbirleriyle hem de örgütle özdeşleşen gruplar, siyasal katılımlarını gerçekleştirebilecek güven alanına da sahip olmaktadır.

Yerel yönetimler için de siyasal katılımı canlı tutmak, kamunun taleplerini politize etmek kaçınılmazdır. Öyle ki her şeyden önce örgüt ve kamusunun sınırları net bir şekilde belli fiziksel bir alanı paylaşması, ortak kanuları oluşturmayı zaruri kılmaktadır. Aksi takdirde yerel yönetim iktidarı, devlet iktidarından farklı olarak daha hızlı bir şekilde kamunun rızasını kaybedebilmektedir. Bu noktada halkla ilişkiler, rızayı sürdürülebilir kılmak için yerel yönetimlere pek çok pratik sunmaktadır. Toplantılar, kampanyalar, kamunun içindeki bireyler ya da gruplarla görüşmeler gibi etkinlikler yapılmaktadır. Bu halkla ilişkiler etkinliklerinin her biri, kamunun gündelik deneyimlerine erişmeyi, onları tanımayı sağlamaktadır. Aynı zamanda, kamunun da yönetimi tanınmasını, yönetimle özdeşlik kurmasını ve nihayetinde karar alım süreçlerine girmesini teşvik etmektedir (Yalçındağ 1996, 141-148). Siyasal katılımın güçlü bir şekilde sağlanması ve örgütün kamusuyla tam anlamıyla özdeşlik kurabilmesi için karşıtlık siyasetine de ihtiyaç vardır. Zira, bu karşıtlık aracılığıyla ön plana çıkan dışlama pratiği, kamunun “ötekiyle” arasına politik mesafe koymasını sağlamaktadır. Karşıtlık kurulacak öteki; egemen seçkinler, sistem veya kurumları olabilmektedir. Nihayetinde, ötekinin inşası da kamu ve örgüt özdeşliğinin inşasında kurucu bir değere sahip olmaktadır (Laclau ve Mouffe 2008, 151-161). Çalışma için seçilen örneklem bu açıdan önemlidir. Tunceli Belediyesi’nin dağ keçilerinin avlanması karşısında egemen sistem ve sürdürücülerıyla karşıtlık kurduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca bu politikanın belediyenin kamusunun değerleri ve talepleriyle de ilişkili olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır.

Tunceli Belediyesi’nin Twitter hesabındaki konuyla ilgili ilk paylaşım 10 Temmuz 2020’de yapılmıştır. Belediye Başkanı Fatih Mehmet Maçoğlu’nun dağ keçilerinin avlanmasına dönük yerel itirazı dolaşıma sokmak amacıyla bir haber programına katılacağı bilgisi ilk paylaşımın içeriğidir. İlk paylaşım

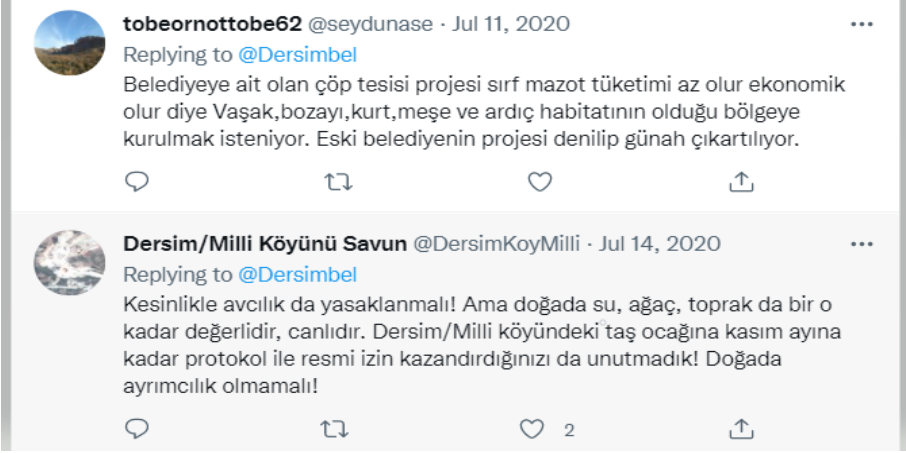
hiç yanıt almamış, sadece beş kişi tarafından tekrar paylaşılmış ve elli iki beğeni almıştır:

Görsel 1: 10 Temmuz 2020, 18.21'de Tunceli Belediyesi resmi hesabından yapılan paylaşım (@Dersimbel 2020)

Belediye Twitter hesabında yine aynı gün Maçoğlu'nun bu programdaki kırk üç saniyelik bir konuşması, "Belediye Başkanımız Fatih Mehmet Maçoğlu, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 13 Temmuz'da 17 dağ keçisinin avlanması için açılacak olan ihaleyle ilişkin, 'Bu canlılara kıyılmasın artık, yapılacak ihaleye kimse katılmasın' çağrısında bulundu" (@Dersimbel 2020) ifadeleriyle paylaşılmıştır. Belediyenin bu ikinci paylaşımı, kırk üç kez tekrar paylaşılmış, iki yüz kırk üç beğeni ve beş yanıt almıştır. Gelen yanıtların ikisi belediyenin bu bağlamdaki mücadelesine destek niteliğindedir. Destek yanıtlarıyla birlikte belediyeye, doğayı başka meseleler özelinde korumadığı ve hatta tahrip ettiği yönünde eleştiriler de gelmiştir. Belediye hesabından bu eleştirilere herhangi bir yanıt verilmemiştir. Bu bağlamda, belediyenin sosyal medya politikası olarak diyalojik iletişimi benimsemediğini ve yine sosyal medya bağlamında kamuyla tek yönlü bir iletişim kurduğunu tespit edilmiştir.

Bu paylaşımlar özelinde iki ayrı iktidar odağının ve bu iki ayrı iktidara yönelmiş demokratik taleplerin görünür olduğunu söylemek mümkündür. Öncelikle, yereldeki iktidardan merkezi kamu idarelerinin iktidarına yönelen bir itiraz ve talep görülmektedir. Tunceli Belediyesi, Başkan Maçoğlu aracılığıyla dağ keçisi av ihalesinin iptaline dönük bir itirazı dijital alanda dolaşıma sokmuştur. Bununla birlikte aynı paylaşımın gelen yanıtlarda, ildeki farklı toplumsal gruplardan ve bireylerden yereldeki iktidara, yani belediyeye yönelik toplumsal talepler ve itirazlar yönelmiştir. Bunlar, belediyenin bir köyün ormanlık bölgesinde çöp bertaraf tesisi kurma projesine dönük itirazlar ve belediyenin bir başka köyde taş ocağına resmi izin kazandırdığı iddiasına dönük itirazlardır (Görsel 2).

Görsel 2: Belediye hesabından 10 Temmuz 2020, 20.46'da yapılan paylaşıma gelen eleştirel yanıtlar (@Dersimbel 2020)

Mouffe, demokrasiyi ve demokratik bir toplum yapısını gerilimler ve bu gerilimlerden doğan politik kriz anlarıyla kavramayı önermektedir. Bu durumda, demokratik bir düzende iktidar sahiplerinin bütün üzerinde temsiliyet kazanması mümkün olamamaktadır. Her iktidar politik söylemlerine eklemleyemediği, kriz potansiyeli doğurabilecek diğer toplumsal aktörlerle hegemonik mücadele içine girmek zorundadır. Nitekim çatışmalar, demokrasinin varlığının kanıtıdır (Mouffe 2015, 31-34). Bu bağlamda Mouffe'ü referans alarak, Tunceli Belediyesi'nin dağ keçilerinin avlanmasına dönük ilk paylaşımları, devlet iktidarına dönük politik bir kriz anı yaratma potansiyeli hedeflerken kendisine dönük beklenmeyen politik bir krizi de dijital alanda görünür kılmıştır. Yine Mouffe'a yaslanarak bu durumu, demokratik politikanın paradoksal doğasının dışı vurumu olarak yorumlamak mümkündür (2015, 25-26).

Fatih Mehmet Maçoğlu ise ilk paylaşımını 4 Temmuz 2020'de, belediyenin ilk ilgili paylaşımından altı gün önce yapmıştır. Maçoğlu, ilk paylaşımında Dersim Dernekleri Federasyonu'nun (DEDEF) resmi Twitter hesabından yapılan paylaşımı tekrar paylaşmıştır. Paylaşım altı yanıt, dört yüz elli bir beğeni almış ve yüz elli yedi kez tekrar paylaşılmıştır. Gelen az sayıdaki yanıt içinde destek içerikli olan da görülmüştür, avı meşrulaştıran yanıtlar da görülmüştür. Beğeni ve tekrar paylaşımların (*retweets*), belediye hesabının kine göre daha fazla olması, Maçoğlu'nun medyanın ilgisiyle birlikte kazandığı popüleriteyle ve dolayısıyla çok daha fazla olan takipçi sayısı ile açıklanabilir.

Görsel 3: Fatih Mehmet Maçoğlu'nun konuyla ilgili resmi Twitter hesabında 4 Temmuz 2020'de yaptığı ilk paylaşımın Dersim Dernekleri Federasyonu hesabındaki görseli (@Dersim_DEDEF 2020)

Laclau'nun değerler ve taleplerin politika kurucu potansiyeline yaptığı vurguyu tekrar hatırlayarak bu paylaşımındaki söylemin hayvan hakları savunucularına hitap ettiğini söylemek mümkündür (2003, 95-100). Dağ keçileri her ne kadar Dersim halkı için kutsal bir anlama sahip olsa da belediye başkanı daha büyük bir kamuya hitap edecek şekilde kurgulanan bir söylemi tekrar paylaşmıştır. Bu paylaşımında, Dersim halkının bu hayvanların yaşamasına dönük inanç temelli taleplerinin yerine, ülkenin diğer bölgelerinde yaşayan insanların da hayvan hakları bağlamı değerleri politize edilmeye çalışılmıştır. Yine Ernesto Laclau takip edilerek, "hayvan hakları yasası hemen" söylemi, çatı söylem, yani örgüt ve diğer toplumsal gruplar arasında özdeşlik kurma işlevi gören "boş gösteren" olarak nitelendirilebilir.

Belediye Twitter hesabında, 11 Temmuz 2020'de konuyla ilgili diğer bir paylaşım ise etnisite, inanç ve aktivizm kategorilerini bir arada sunmaktadır. Paylaşılan görseldeki söylemlerden biri "Avcılık Spor Değil Katliamdır!" ifadesi olarak göze çarpmaktadır. Manuel Castells, bu tarz paylaşımları "dijital iletişim ortamında skandal siyaseti" olarak nitelendirmektedir (2016, 290-295). Bu tarz halkla ilişkiler çabalarıyla, ana akım medyanın eşik bekçilerini atlatan yeni ağ toplumunun muhalif kamuları ve örgütleri, söylem alanında hegemonya kurabilme becerisi kazanmaktadır. Aynı zamanda bu tarz paylaşımlar, takipçilerin yaptığı yorumlarla birlikte kamusal bir tartışma

alanını inşa etmektedir ve iki yönlü simetrik iletişim böylelikle etkin bir şekilde işlemektedir. Gelenen noktada, bu söylem aracılığıyla, bu tarz avların yasal olarak konumlandırılması skandal bir olay olarak ülke gündemine taşınmış ve ağ toplumunun dikkati çekilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, Maçoğlu'nun sosyal medya aracılığıyla, belediyenin dağ keçileri bağlamındaki halkla ilişkiler çabalarına aktivist bir nitelik kazandırmaya çalıştığı da söylenebilir. Robert Wakefield, internetin küresel bir güç haline dönüşmesiyle birlikte aktivizm içeren halkla ilişkiler çabalarının daha da yaygınlaştığını vurgulamaktadır (2009, 106-107). Yerel, ulusal ve uluslararası kamuya çok hızlı bir şekilde ulaşabilen içerikler, artık devletlerin otoriter politikaları karşısında karşıt kamular inşa etmeyi başarmaktadır. Maçoğlu da sosyal medya aracılığıyla bir yandan belediyenin kamusunun (Dersim'de yaşayanların) taleplerini ve değerlerini örgüt olarak gözettiğini açığa çıkarmıştır, diğer yandan da ulusal ve uluslararası kamuya dönük aktivist bir halkla ilişkiler çabası yürütmüştür.

Görsel 4: Tunceli Belediyesi'nin 11 Temmuz 2020'de yaptığı, av ihalesiyle ilgili paylaşımı (@Dersimbel 2020)

Hitap edilen kamunun kapsamının genişlemesi durumu, “yerel-ötesi topluluklaşma” kavramıyla da anlaşılabilir. Medya aracılığıyla dolayımınmaya başlayan yerel topluluklar ve kültürleri zamanla fiziksel sınırlarını fazlasıyla aşmaktadır. Medyatikleşen bu kültürler temel anlamını yerelden edinmektedir; iletişim imkânlarının sınırlarını ise yerel-ötesine dolayımlayarak zorlamaktadır. Bu sayede, zamansal ve mekânsal bağlamın iletişimin dolaşımını kısıtlayan engeli aşılmaktadır (Hepp 2015, 160-167). Aynı görselde yerele dair, Zazaca “Pêskarê male xızırı u duzguni mabe” ifadesi yer almaktadır. Türkçeye “Hızır'ın ve Düzgün Baba'nın davasına dokunmayın” olarak çevrilebilir. Düzgün Baba, tahmini olarak 11. ya da 13. yüzyılda Dersim'e

gelmiştir. Soyu peygamberin torunu Hüseyin'e bağlanan bir ailenin üyesidir ve kutsal bir kişi olarak kabul edilmektedir. Bugün, merkezden ve Nazimiye ilçesi üzerinden ulaşılabilen bir dağın tepesinde ziyaret yeri bulunmaktadır. Düzgün Baba miti, İslam öncesi ve İslam sonrası inançları, ritüelleri iç içe geçirmiştir; kültleşmiş bir mitolojik unsur olarak konumlanmıştır. Bununla birlikte, bölgedeki ve bölge dışındaki Alevilerin halâ yoğun bir şekilde ziyaret edip, kurban verdikleri; etrafında bulunan taşın, suyun, ağacın, toprağın ve dağ keçilerinin kutsal kabul edildiği bir inanç merkezidir (Gültekin 2004, 115-118).

Kimlikler, bir tür kültürel anlam üretimi olarak belirmektedir. Toplumsal aktörler, statükoya uyumlu ya da karşıt anlamlar üretmiştir ve kimlikleri sürekli yeniden inşa etmiştir. Bireyler de onların etrafında örülen bu anlamlarla kendini tanımlamaktadır ve tamamlamaktadır. Din, cinsiyet, etnisite, cinsel yönelim ya da meslek gibi kategorilerin her biri bu kültürel anlam üretiminde, bir diğer deyişle kimlik inşasında başat rol oynayabilmektedir. Bu bağlamda, ulus kimlikleri kadar alt ulus kimlikleri de belirmektedir ve kendini modern çağın direniş kimlikleri olarak göstermektedir. Basklar, Katalanlar, Avrupa'da yaşayan Müslümanlar bu kimlik kategorisi için örnek gösterilebilir. Direniş kimliklerinde, ulus kimliklerinden farklı olarak diğerlerini kendine benzetme motivasyonu yoktur. Bunun yerini savunma alır; dilini savunma, kutsal mekânlarını savunma gibi pratikler açığa çıkmaktadır (Castells ve Ince 2006, 79-83). Bu bağlamda, tekrar Görsel 4'teki Zazaca paylaşıma dönmek analiz açısından önemlidir. İlgili söylemin, Dersimli kimliğini bir direniş kimliği olarak yeniden ürettiği yorumu yapılabilir. Egemen ulus kimliğine ait olmayan parçaları, alt ulus kimliğinin parçaları olarak toplayan bu söylem, Aleviliği ve Kürtlüğü halkla ilişkiler çabasının içinde yeniden anlamlandırıp ağ toplumuna yönlendirmektedir. Bu bağlamda, belediye gibi Fatih Mehmet Maçoğlu da inanç kimliğini merkezileştiren söylemleri dolaşıma çıkarmaktadır.

Görsel 5'teki söylem de birden fazla analiz unsuru taşımaktadır. Öncelikle biz ve onlar karşıtlığı açığa çıkmaktadır. "Biz", görseldeki yaban hayatına dair bir fotoğraf aracılığıyla doğanın, hayvanın, yaşamın yanında konumlandırılmış; takip eden yazılı ifadeler aracılığıyla da "onlar" ise "katil" olarak konumlandırılmıştır. Karşıtlığın tek tarafının avcılar olarak belirlenmediği, Bakanlığın ve/veya iktidarın da "onlar" olarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Yasa ve kanun vurgusunun dile getirilmesi, devlet ve yerel kamu arasındaki değerler farklılığını ortaya çıkarmaya yaramaktadır. Bu söylemler aracılığıyla, yerel kamunun talebinin karşılanmasının

sorumluluğunun da devlete ait olduğu ve talebi karşılamayan merkezi idare ile yerel kamu arasında antagonizma kurulduğu görülmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere Laclau (2013, 102-111), bu durumu kamu ve örgüt arasındaki özdeşliği güçlendiren antagonistik siyaset olarak açıklamıştır.

Görsel 5: Tunceli Belediye Başkanı Fatih Mehmet Maçoğlu'nun 9 Temmuz 2020'de Dersim Dernekleri Federasyonu Twitter hesabından yaptığı paylaşım (@Dersim_DEDEF 2020)

Görsel 5'teki paylaşımıyla sadece yerel kamuya seslenen Maçoğlu, örgüt ve kamusu arasında özdeşlik kurucu değer olarak Dersim Aleviliğini, söylemin merkezine yerleştirmiştir. "Dağ keçileri Dersim Alevi inancına göre kutsal varlıklardır. Xızırın keçileri olarak tarif edilirler. Kutsallarımızdan elinizi çekin" (Görsel 5) söylemiyle Maçoğlu, "onlar"ı, ihaleyi yasallaştırırları Dersim halkının kutsallarına saldıranlar olarak konumlandırmaktadır ve bu antagonizma üzerinden kendi kamusunu inşa etme ve konsolide etme çabasına girişmektedir. Öyle ki Hızır, Alevi inancında; doğayı, bereketi temsil etmektedir; İslam peygamberinin ve dördüncü İslam halifesinin yoldaşı olarak görülmektedir. Çeşitli rivayetlerle, mekanlarla özdeşleştirilmektedir ve ritüeller bu toplumsal bellek mekanlarında gerçekleşmektedir. Örneğin, Dersim il merkezinde bulunan Jara Gola Çetu (Suların Birleştiği Yer) Ziyareti, Hızır'ın ayak bastığı yerlerden biri olarak konumlanmıştır ve her 13 Şubat'ta burada Hızır Cemi gerçekleşmektedir. Takip eden üç gün boyunca da bölge insanından inançlı olanları oruç tutmaktadır (Wakamatsu 2014, 20-24). Ayrıca, paylaşım Türkçe dilinde yapıldığı halde Hızır kelimesinin Türkçede yer almayan "X" harfiyle, Xızır şeklinde yazılması, Castells referans alınarak, ana dil farklılığı aracılığıyla "direniş kimliği"nin üretimi olarak yorumlanabilir. Kürt alfabelerinde yer alan Q, W, X harfleri bölge insanının Türkçe yazışmalarında yer edinebilmektedir. Özellikle de başta yer isimleri (ilçe, bölge, şehir, mevki) olmak üzere özel isimlerin gündelik kullanımında

bu harfler tercih edilmektedir.

Castells'in "ağ toplumu" kavramsallaştırmasını tekrar hatırlamakta fayda vardır. Castells (2016: 54-71) "ağ"ı, birbirine bağlanmış düğümler uzantısı olarak kavramaktadır. Her düğüm başka bir kolektif karaktere sahip olabilmekte ve her düğümün ağla ilişki düzeyi de değişebilmektedir. Bununla birlikte, her düğümü uzantının içinde tutan "merkez" bağ noktaları vardır. İletişim ise ağların sürekliliğini sağlamaktadır. Ağ içerisindeki düğümler, uzlaşma ve çatışma dönüşümlerine göre kopabilmekte ya da ağa yeni düğümler eklenebilmektedir. Bu şekilde, ulusallaşan ya da küreselleşen ağ toplumu içinde "yerel benlikler" ve "ayrık, azınlık kültürel kimlikler" hem çoğulluğu hem de karşıtlığı ağa direniş olarak yansıtmaktadır. Nihayetinde hem Tunceli Belediyesi Twitter hesabında hem de Belediye Başkanı Fatih Mehmet Maçoğlu'nun hesabında ağ toplumuna dönük söylemlerin "merkez düğüm" noktalarından birini de kültürel kimliğe dair unsurların kurduğunu söylemek mümkündür. Yine bu bağlamda belediyenin aynı tarih içinde yaptığı (11 Temmuz 2020) bir başka paylaşım ve paylaşımına gelen yanıtlar dikkat çekicidir.

Görsel 6: Tunceli Belediyesi Twitter hesabında 11 Temmuz 2020'de yapılan ikinci paylaşım (@Dersimbel 2020)

Paylaşımında, Zazaca ifade edilen "Ma theyr thure yavani rê wayir vejime", Türkçeye "Bu topraklarda yaşayan kurda, kuşa sahip çıkalım" şeklinde çevrilebilir. Belediyenin daha önceki bir paylaşımına da Türkçe eleştirel karşılık veren "Dersim/Milli Köyünü Savun" sayfasının bu sefer de Zazaca karşılık verdiği görülmektedir: "Teyre thure yavani re wayir vejine, ma hard, daruber inu ra ça wayir nivejîne. Dewa bine talane de ra...", Türkçeye "Yaban hayvanlarına sahip çıkıyorsunuz, peki onların toprağına neden sahip çıkmıyorsunuz..." şeklinde çevrilebilir (Görsel 6). Belediyenin,

kamu yönetimin gerçekleştirdiği idari düzenlemeye yönelik itiraz kanalları açmak için yaptığı paylaşımlar, kendine dönük eleştiri ve itiraz kanallarını da açmıştır. Laclau ve Mouffe'un "toplum" kavrayışı, bu bağlamda tartışmayı beslemek açısından oldukça önemlidir. Toplumu, bütünlüğü olan bir sınıfsal yapı olarak değerlendirmek; toplum içerisindeki heterojen grupları, bu grupların birbirleriyle olan gerilimlerini ve birbirlerine eklenme saiklerini görünmez kılmaktadır. Bu durum, "tam bir bütüne" yaklaşım ile "parçalı bir bütüne" yaklaşım arasındaki farktır. Tam bütün; tamamlanmıştır, tutarlıdır ve içerdiği her unsuru sonsuz bir konsolidasyona tâbi kılmıştır. Parçalı bir bütünde ise birbirine eklenmiş yapıların birliği sonsuz değildir; sadece geçici olarak gerilimin dozu düşürülmüş ve eşdeğerlik zinciri oluşturulmuştur. Parçalı ve geçici bütünlüğü "söylem" temsil etmektedir. Söylemin temsil edemediği, eklemleyemediği unsurlar (gruplar) ya da eklemlediği halde daha sonra kopan parçalar her zaman var olacaktır (Laclau ve Mouffe'tan akt. Barrett 2013, 372-376). Bu bağlamda, paylaşımlara gelen yanıtlara dayanarak, Dersim'de dağ keçilerinin avlanmasını protesto eden toplumun, kendi içinde de gerilim taşıdığı ve parçalı yapısını gösterdiği söylenebilir. Eklenme anına (momente) dahil olan farklı toplumsal gruplar, başka eklenme anları da yaratmaya çalışmıştır. Dağ keçilerinin avını protesto ederken, belediyenin doğaya dönük diğer faaliyetlerine itiraz ederek yeni politik krizleri, momentleri açığa çıkarmışlardır.

Tüm bunların sonucunda, Tunceli Belediyesi ve Başkan Fatih Mehmet Maçoğlu'nun sosyal medya ve geleneksel medya aracılığıyla yürüttüğü karşıt halkla ilişkiler çabası toplumsal sorunu görünür kılmış ve gündem yaratmıştır. Belediye ve kamu, özdeşlik kurduğu bu mesele özelinde kazanım da elde etmiştir. Valilikten kısa süre içinde, ihalenin iptaline dair açıklama gelmiştir:

Bilindiği üzere dünyanın birçok ülkesinde avcılık faaliyeti yürütülmektedir. Ülkemizde de bilimsel yönden envanteri yapılmış olan yaban keçileri popülasyonu içerisinde bulunan yaşlı erkek bireylerin bir kısmının avına avcılık kapsamında izin verilmektedir. Tunceli'de bilimsel metotlarla envanteri yapılan ve 13.07.2020 tarihinde 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu çerçevesinde ihalesi yapılması hedeflenen yaban keçisi ihalesine yönelik sosyal, inanç, kaçak avcılık, yaban keçisi popülasyonu ve güvenlik açısından yerinde inceleme yapılarak bir rapor hazırlanması uygun görülmüştür. Bu nedenle 13.07.2020 tarihinde yapılacak olan ihale iptal edilmiş olup hazırlanacak rapor sonucuna göre hareket edilecektir (Tunceli Valiliği 2020).

Görsel 7: Tunceli Belediye Başkanı Fatih Mehmet Maçoğlu'nun 12 Temmuz'da Twitter hesabında yaptığı son paylaşım (@FatihMacoğlu 2020)

Tunceli Valiliği'nin bu kararı üzerine Fatih Mehmet Maçoğlu'nun o süreçteki bu son paylaşımı da dikkat çekicidir (Görsel 7). Paylaşımından, Maçoğlu'nun söylem alanının evrenini genişletmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu karşıt halkla ilişkiler çabasının sadece yerel kamunun inançsal değerlerine içkin olmadığı, daha büyük bir kamusal alanın değerlerine de seslenmeye çalıştığı açığa çıkmaktadır. Laclau bu durumu, tikellik ve evrensellik arasındaki ilişki olarak açıklamaktadır (2009, 332-333). Bu ilişkiye göre tikel, her ne kadar bir iç işleyiş mantığına sahip olsa da kendini de kapsayan bir eklemleme mantığına tabidir. Bu durumda dağ keçilerinin öldürülmesine dair inanç merkezli kamusal talebin tikel bir talep olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu tikel talebin, sistem karşıtı bir eklemleme mantığıyla birlikte evrensellik boyutu da vardır. Bu durumda, inanç birliği olmasa da Dersim halkı ile diğer toplumsal gruplar arasında, "avcılık karşıtlığı ve doğa savunusu" üzerinden daha büyük bir eşdeğerlik zinciri açığa çıkmıştır; tikel, evrensele dönüşmüştür. Böylelikle, eşdeğerlik zincirinin büyümesi kapsayıcı bir söyleme, yeni bir "boş gösterene" alan açmıştır. Çünkü yerelin, yani tikelin söylemi (Hızır'ın davarı, Düzgün Baba'nın keçisi vb.), evrenseli karşılayamaz olmuştur. Maçoğlu'nun son paylaşımındaki "doğanın ve canlıların yaşam hakkı" söylemi de tam olarak bu evrenselleşmeye dönük boş göstereni işaret eden hegemonik bir hamle olarak okunabilir.

Sonuç

Bu çalışma, bir yerel yönetimin halkla ilişkiler çabasına bakarken, örgütün başarı ve etkililik kriterlerini öncelemek yerine, toplumsal taleplerin ve kültürel değerlerin politika yapıcı karakterini okumaya çalışmıştır. Dolayısıyla

belediyenin ve başkanın halkla ilişkiler stratejilerini görünür kılan söylemlerin ideolojik bağlamı tartışılmıştır. İdeolojik boyuta bakmanın ayırt edici özelliği; kültürel arka plana, güç ilişkilerine, örgütün ideolojik konumlanışına ve kimlik kategorilerinin açtığı politik momentlere dair bilgi veriyor olmasıdır. Bu sebeple, Tunceli Belediyesi'ni sistemle çatışmaya iten toplumsal değerler, ideolojik bagaj ve güç ilişkileri birlikte gözetilmiştir. Bu bağlamda, Tunceli Belediyesi'nin dağ keçilerinin avlanmasına dönük sosyal medyada yürüttüğü halkla ilişkiler çabalarının söylem analizi, en temelde ağ toplumunun içsel ve dışsal gerilimlerle eklemlenmiş yapısını görünür kılmıştır. Anlaşılan o ki Dersim'in azınlık değerlerinin ulus belleğiyle olan tarihsel gerilimi, yereldeki başka toplumsal grupların belediyeyle olan gerilimi ve yerel yönetimin merkezi idareyle olan ideolojik gerilimi gibi pek çok dinamik bu sürecin belirleyicisi olmuştur.

Makale, Türkiye'deki ana akım halkla ilişkiler araştırmalarının dışında konumlanan eleştirel halkla ilişkiler literatürüne katkı sunma motivasyonu ile yazılmıştır. Halkla ilişkilerin sadece yönetsel boyutuna odaklanıp, örgütlerin ideolojik konumlanışını ihmâl eden araştırmalar, toplumsal süreçlerde beliren dinamiklerin politika yapıcı karakterini gözden kaçırmaktadır. Bu araştırmada da görülmüştür ki halkla ilişkiler, egemen ideolojinin farklı görüngüleriyle karşıtlık içinde de işletilebilmektedir. Halkla ilişkilerin sadece egemen iktidar alanlarını meşrulaştırma işlevi görmediği, aynı zamanda madunların hegemonik alanlarını inşa etme işlevi gördüğü de açıktır. Belediye ve başkanın sosyal medyada yürüttüğü halkla ilişkiler stratejilerinin ilgili konu bağlamında gündem oluşturması ve Tunceli Valiliği'nin ihaleyi iptal etmesi bu açıdan önemli bir veridir.

Ağ toplumunun parçalı ve gerilimli yapısı, kamuları örgütlerin politika inşasında ve dolayısıyla halkla ilişkiler pratiklerinde aktör olarak konumlandırmaktadır. Zira, kamunun değerleri ve talepleriyle çatışan halkla ilişkiler pratikleri, beraberinde karşıt halkla ilişkiler çabalarını da getirmektedir. Bu bağlamda, sosyal medya platformlarında örgütlerin kurguladığı söylemlerin ideolojik bağlamını okumak ve kamuların bu söylemlerle girdiği etkileşim biçimlerini iktidar ilişkileri içinde anlamaya çalışmak, halkla ilişkilerin hegemonik işlevini ortaya koyabilmek açısından oldukça önemlidir. Bu makalede de dijital alanlar, içinde söylem mücadelelerinin gerçekleştiği yeni hegemonya alanları olarak kavranmıştır. Bu hegemonya alanlarında örgütler kadar kamular da aktiftir. Kamular ve örgütler arasındaki uzlaşma ve çatışma siyasetinin doğrudan görünür olduğu sosyal medya mecralarının,

sansür mekanizmalarını da ciddi biçimde zayıflattığı anlaşılmıştır. Bu noktada halkla ilişkilerini, kamunun da örgütü ikna ya da manipüle ettiği bir iletişim sürecine evrildiği anlaşılmaktadır. Nitekim, dijitalleşme ve halkla ilişkilerin kesişiminde görünür olan toplumsal taleplerin politika yapıcı gücü fazlasıyla artmıştır.

Kaynakça

- Aktaş, Melike. 2019. "Dijital İletişim ve Halkla İlişkiler Araştırmaları: Uluslararası Literatürde Güncel Yönelimler ve Tartışmalar." *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* (48): 65-78.
- Artan-Özoran, Beris. 2019. "Halkla İlişkileri Sosyo-Kültürel Perspektiften Değerlendirmek: Kültürel Aracı Bir Meslek Olarak Halkla İlişkiler." *Galatasaray İletişim Dergisi*, 32, 220-240. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.508678>.
- Barrett, Michéle. 2013. "İdeoloji, Siyaset, Hegemonya: Gramsci'den Laclau ve Mouffe'a." *İdeolojiyi Haritalamak* içinde, derleyen Slavoj Zizek. Çeviren Sibel Kibar. 353-396. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bayraktutan, Günseli. 2013. "Sosyal Medyada Etkileşim." *Dijital İletişim ve Yeni Medya* içinde, editör Mesude Canan Öztürk, 120-152. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Beşikçi, İsmail. 1992. *Tunceli Kanunu (1935) ve Dersim Jenosidi*. Ankara: Yurt-Kitap Yayın.
- Castells, Manuel ve Martin Ince. 2006. *Manuel Castells'le Söyleşiler*. Çeviren Ebru Kılıç. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, Manuel. 2008. *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. Ağ Toplumunun Yükselişi* (Cilt I). Çeviren Ebru Kılıç. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, Manuel. 2016. *İletişim Gücü*. Çeviren Ebru Kılıç. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Curtin, Patricia A. ve T. Kenn Gaither. 2005. "Privileging Identity, Difference, and Power: The Circuit of Culture As a Basis for Public Relations Theory." *Journal of Public Relations Research*, 17(2), 91-115. https://doi.org/10.1207/s1532754xjpr1702_3.
- DEDEF (@Dersim_DEDEF). 2020. "Dürbünlü ve lazerli silahlarla pusuya yatarak yaban hayvanlarını öldürmek bilinçli işlenmiş cinayettir... Ücretli-ücretsiz her türlü av-avcılık faaliyeti yasaklanmalıdır..." Twitter, 4 Temmuz 2020. https://twitter.com/Dersim_DEDEF/status/1279332262253862912
- DEDEF (@Dersim_DEDEF). 2020. "Bakanlık; toplamda 17 dağ keçisinin katledilmesinin planlandığı ihaleyi 13 Temmuz günü yapacakmış. Dağ keçileri, Dersim alevi inancına göre kutsal varlıklardır." Twitter, 9 Temmuz 2020. https://twitter.com/Dersim_DEDEF/status/1281138684323119104
- Dersim Belediyesi (@Dersimbel). 2020. "Belediye Başkanımız Fatih Mehmet Maçoğlu Tarım ve Orman Bakanlığın tarafından 13 Temmuz'da 17 dağ keçisinin avlanması için açılacak olan ihaleyle." Twitter, 10 Temmuz 2020. <https://twitter.com/Dersimbel/status/1281609570130042880?cxt=HHwWgIC9haTHmMkjAAAA>

- Dersim Belediyesi (@Dersimbel). 2020. "Belediyemiz ve Dersim Dernekleri Federasyonu, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 13 Temmuz'da 17 dağ keçisinin avlanması için açılacak olan ihaleye." Twitter, 11 Temmuz 2020. <https://twitter.com/Dersimbel/status/1281883632731389957/photo/1>
- Dersim Belediyesi (@Dersimbel). 2020. "Cinayetin ihalesi olmaz." Twitter, 11 Temmuz 2020. <https://twitter.com/Dersimbel/status/1281883688280690688/photo/1>
- Downing, John D. H., Tamara Villareal Ford, Genève Gil ve Laura Stein. 2017. *Radikal Medya İsyancıların İletişimi ve Toplumsal Hareketler*. Çevirenler Ülkü Doğanay, Oğuzhan Taş, İnan Özdemir Taştan. Ankara: İmge Kitabevi.
- Fatih Mehmet Maçoğlu (@FatihMacoglu). 2020. "Avcılığa dair ilimizde yapılan ihale iptal edildi. Fakat ülke genelinde 767 dağ keçisinin öldürülmesine dair ihaleler duruyor. Doğanın, canlıların yaşam." Twitter, 12 Temmuz 2020. <https://twitter.com/FatihMacoglu/status/1282218378619428864>
- Fuchs, Christian. 2016. *Sosyal Medya: Eleştirel Bir Giriş*. Çevirenler Diyar Saraçoğlu ve İlker Kalaycı. Ankara: NotaBene Yayınları.
- Gramsci, Antonio. 2018. "Hapishane Defterleri." *Gramsci Kitabı Seçme Yazılar 1916-1935* içinde, hazırlayan David Forgacs. Çeviren İbrahim Yıldız. 229-270. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Grunig, James E. ve Larissa A. Grunig, 2005. *Halkla İlişkilerde ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik*. Çeviren Elif Özsayar. İstanbul: Rota Yayınları.
- Gültekin, Ahmet Kerim. 2004. *Tunceli'de Kutsal Mekân Kültü*. Ankara: Kalan Yayınları.
- Hepp, Andreas. 2015. *Medyatikleşen Kültürler*. Çevirenler Çiğdem Bozdağ ve Elif Posos-Devrani. Ankara: Dipnot Yayınları.
- İspir, Burçin. 2013. "Yeni İletişim Teknolojilerinin Gelişimi." *Dijital İletişim ve Yeni Medya* içinde, editör Mesude Canan Öztürk, 2-25. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Karaaslan-Şanlı, Halise ve Elif Bozkurt. 2022. "Aktivizm ve Halkla İlişkiler Üzerine Çarpışan Paradigmalar: Anti-Aktivist Söylemden Aktivist Halkla İlişkilere Uzanan Yolun Haritası." *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 63-77. <http://dx.doi.org/10.33537/sobild.2022.13.1.6>.
- Laclau, Ernesto ve Chantal Mouffe. 2008. *Hegemonya ve Sosyalist Strateji*. Çeviren Ahmet Kardam. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Laclau, Ernesto. 2003. *Evrensellik, Kimlik ve Özgürleşme*. Çeviren Ertuğrul Başer. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Laclau, Ernesto. 2009. "Evrenselliği İnşa Etmek." *Olumsuzluk, Hegemonya, Evrensellik/Solda Güncel Diyaloglar* içinde, yazarlar Judith Butler, Ernesto Laclau, Slavoj Žižek. Çeviren Ahmet Fethi Yıldırım. 311-339. İstanbul: Hil Yayın.

- Laclau, Ernesto. 2013. *Popülist Akıl Üzerine*. Çeviren Nur Betül Çelik. Ankara: Epos Yayınları.
- Maden, Deniz ve Selin Bitirim-Okmeydan. 2017. "Türkiye'de Halkla İlişkiler Akademisyenleri Ne Çalışıyor? Halkla İlişkiler Makalelerine Yönelik Bir İnceleme." *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(2), 102-126. <https://doi.org/10.17680/erciyesakademia.315376>.
- Motion, Judy ve Shirley Leitch. 2007. "A Toolbox for Public Relations: The Oeuvre of Michel Foucault." *Public Relations Review*, 33(3), 263-268. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2007.05.004>.
- Mouffe, Chantal. 2015. *Demokratik Paradoks*. Çeviren A. Cevdet Aşkın. Ankara: Epos Yayınları.
- Okay, Ayla ve Aydemir Okay. 2007. *Halkla İlişkiler: Kavram, Strateji ve Uygulamaları*. İstanbul: DER Yayınları.
- Özdemir, Pınar B. 2010. "Yönetişim, Yeni Kamu Yönetimi ve Dönüşen Halkla İlişkiler." *Uluslararası Halkla İlişkiler Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Cilt 1, 15-17 Nisan, Antalya: Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları. 43-53.
- Özsel, Doğançan. 2019. "Türkiye'de Bir Yeni-Belediyecilik Filizi: Komünist Başkan'ın Zaferi." *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakenli Elektronik Dergi* 12(4): 657-669. <https://doi.org/10.35674/kent.632407>.
- Öztürk, Canan M. 2013. "Sosyal Medya ve Kurumsal İletişim." *Dijital İletişim ve Yeni Medya* içinde, editör Mesude Canan Öztürk, 120-152. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Radford, Gary P. 2012. "Public Relations in a Postmodern World." *Public Relations Inquiry*, 1(1), 49-67. <https://doi.org/10.1177/2046147X11422143>.
- Roper, Juliet. 2009. "Simetrik İletişim: Mükemmel Halkla İlişkiler veya Bir Hegemonya Stratejisi mi?." *Halkla İlişkiler Üzerine: Disiplinlerarası Bir Alanın Yönelimleri* içinde, derleyenler Fatih Keskin ve B. Pınar Özdemir, 141-197. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Taş, Oğuzhan. 2007. "Şebeke Toplumunda Direniş: Hacker Kültürü ve Teknoloji Etiği." *Yeni Medya Çalışmaları* içinde, derleyen Mutlu Binark, 309-344. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Taş, Sibel ve Yılmaz Kaval. 2020. "Tunceli'de Kültürel Bir Sembol: Dağ Keçisi." *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 13(30): 680-688. <https://doi.org/10.12981/mahder.709297>.
- Tunceli Valiliği. 2020. "Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünden İlimizi de İlgilendiren Açıklama." Erişim tarihi 3 Nisan 2022. <http://tunceli.gov.tr/doga-koruma-ve-milli-parklar-genel-mudurlugunden-ilimizide-iligilendiren-aciklama>
- Türkiye İstatistik Kurumu. 2021. "Coğrafi İstatistik Portalı." Erişim tarihi 1 Nisan 2022. <https://cip.tuik.gov.tr/#>

- Uysal-Sezer, Birkan. 1987. "Yerel Yönetim Çevresi- Halkla İlişkiler ve Kanaat Araştırmaları." *Amme İdaresi Dergisi* 20(1): 15-32.
- Wakamatsu, Hiroki. 2014. "Antropolojik Yaklaşımla Hızır İnanıcı: Dersim Bölgesinde Uygulanan Dinî Ritüeller." *Hünkâr Alevilik Bektaşilik Araştırmalar Dergisi* 1(2): 15-25. <https://doi.org/10.15246/hunkar12>.
- Wakefield, Robert I. 2009. "Uluslararası Halkla İlişkiler Teorisi, İnternet ve Aktivizm: Kişisel Bir Düşünce." *Halkla İlişkiler Üzerine: Disiplinlerarası Bir Alanın Yönelimleri*, derleyenler Fatih Keskin ve B. Pınar Özdemir, 89-115. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Wayne, Mike. 2009. *Marksizm ve Medya Araştırmaları: Anahtar Kavramlar, Çağdaş Eğilimler*. Çeviren Barış Cezar. İstanbul: Yordam Kitap.
- Yağmurlu, Aslı. 2013. "Diyalojik İletişim Çerçevesinden Ankara Büyükşehir Belediyesi Sosyal Medya Uygulamaları." *Selçuk İletişim Dergisi* 8(1): 95-115.
- Yalçındağ, Selçuk. 1996. *Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Yıldırım-Becerikli, Sema. 2008. *...ve Halkla İlişkiler: Şeytanın Avukatlığından Arabuluculuğa; Bir Disiplinin Eleştirel Analizi*. Ankara: Karınca Yayınları.